

**ЗАСОБИ ВИРАЖЕННЯ КАТЕГОРІЇ ПОРІВНЯННЯ
У РОМАНІ Ю. ВИННИЧУКА «АПТЕКАР»**

**MEANS OF EXPRESSING THE CATEGORY
OF COMPARISON IN YURIY VYNNYCHUK'S NOVEL "THE PHARMACIST"**

Рошко С.М.,

orcid.org/0000-0002-7065-0784

*кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри міжнародних економічних відносин
Ужгородського національного університету*

Мірченко М.В.,

orcid.org/0000-0003-3955-330X

*доктор філологічних наук, професор,
професор кафедри української мови
Волинського національного університету імені Лесі Українки*

У статті на матеріалі історичного роману «Аптекарь» українського письменника Ю. Винничука проаналізовано засоби вираження категорії порівняння у формально-граматичній, семантико-синтаксичній та мовно-стилістичній структурі речення та звернено увагу на функційно-стилістичне навантаження порівняльних конструкцій. Зокрема, розглянуто порівняння як компоненти простого речення і порівняльні конструкції як підрядні компоненти складного речення, а також виокремлено порівняльні видільні речення. Порівняння-фразеологізми у романі «Аптекарь» як виразний засіб авторської мови досліджені нами у попередніх наукових студіях. Зауважено і проаналізовано широкий спектр засобів вираження категорії порівняння у сучасній українській літературній прозі. Для дослідження засобів вираження категорії порівняння використано методи системного підходу, аналізу, порівняння та структурно-функціональний метод. З'ясовано, що в тексті роману «Аптекарь» використано як безсполучникові, так і сполучникові порівняння. Сполучникові порівняльні конструкції функціонують як реальні, вірогідні порівняння і як ірреальні, можливі, що моделюються сполучниками-частками **як, мов, мовби, наче, начебто, ніби, гейби** і под., серед яких реальну, нейтральну семантику порівняння передає тільки інваріантний сполучник **як**. У статті здійснено порівняльний аналіз засобів вираження порівняльних конструкцій у формально-синтаксичній та семантико-синтаксичній структурі простого речення, а також проаналізовано порівняльні конструкції як компоненти складного речення. Досліджено, що в тексті роману «Аптекарь» порівняння мають оцінне та характерологічне значення. Використовуючи різні за семантикою і структурою порівняльні одиниці як один із засобів вираження авторської модальності, автор яскраво відтворює події середньовічного Львова, зображує предмети і явища, подає описи природи та портретів героїв. За допомогою широкого спектру специфічних мовних засобів вираження категорії порівняння автор роману зміг достовірно передати колорит зображуваної епохи.

Ключові слова: категорія порівняння, порівняльна конструкція, категорійна грамати́ка, семантико-синтаксична, формально-синтаксична та мовно-стилістична структура речення, функційно-стилістичне навантаження, історичний роман.

The article analyzes the expressive means of the category of comparison in the formal-grammatical, semantic-syntactic and linguistic-stylistic structure of a sentence on the basis of the historical novel «The Pharmacist» by the Ukrainian writer Yuriy Vynnychuk and draws attention to the functional and stylistic load of comparative constructions. In particular, comparisons are considered as components of a simple sentence and comparative constructions are considered as subordinate components of a complex sentence, and besides, comparative separating clauses are distinguished. Comparison-phraseologisms in the novel «The Pharmacist» as an expressive means of the author's language have been studied in our previous works. A wide range of the expressive means of the category of comparison in modern Ukrainian literary prose has been noted and analyzed. The methods of systematic approach, analysis, comparison and structural-functional method have been applied to study these expressive means. It has been found that both conjunctive and non-conjunctive comparisons are used in the text of the novel «The Pharmacist». Conjunctive comparative constructions operate as real, apparent comparisons and as unreal, simulated ones, which are built by the conjunction-particles such as **як (/yak/), мов (/mov/), мовби (/móvby/), наче (/náche/), начебто (/náchebto/), ніби (/niby/), гейби (/héyby/)** etc., among which only the invariant conjunction **як (/yak/)** conveys the real, neutral semantics of comparison. A comparative analysis of the expressive means of comparative constructions in the formal-syntactic and semantic-syntactic structure of a simple sentence has been conducted as well as comparative constructions as components of a complex sentence have been analyzed. It has been also investigated that comparisons have evaluative and peculiar meaning in the text of the novel «The Pharmacist». Applying comparative units of different semantics and structure as one of the means of expressing the author's modality, the author vividly recreates the events of medieval Lviv, depicts objects and phenomena, provides descriptions of nature and portraits of characters. The author of the novel was able to accurately convey the distinctiveness of the depicted era with the help of a wide range of specific linguistic expressive means of the category of comparison.

Key words: category of comparison, comparative construction, categorial grammar, semantic-syntactic sentence structure, formal-syntactic sentence structure, linguistic-stylistic sentence structure, functional-stylistic load, historical novel.

Постановка проблеми. Порівняння як засіб пізнання навколишнього світу, що полягає у виявленні й окресленні зовнішніх і внутрішніх зв'язків між предметами, здавна притягувало до себе інтереси науковців (філологів, філософів, логіків) і продовжує вивчатися в наш час. На мовному ґрунті категорія порівняння реалізується сукупністю мовних засобів, що містять порівняльну семантику, на формально-граматичному, семантико-синтаксичному, власне семантичному і комунікативному рівнях. Категорія порівняння відіграє не менш важливу роль у мовностилістичній структурі речення, відтворюючи колорит епохи твору, настрої та вподобання головних героїв, повністю занурюючи читача у сюжетні події. У дослідженнях природи феномену порівняння та його лінгвістичного статусу є багато суперечностей і різнотлумачень, зокрема, залишаються невисвітленими деякі питання, пов'язані з вивченням особливостей функціонування порівняльних конструкцій у художньому творі, що й зумовлює **актуальність** нашого наукового дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема семантико-синтаксичної категорії порівняння та засобів вираження цієї категорії у граматичній структурі речення, попри активне вивчення цих явищ в україністиці (пор. студії М.С. Заборної [1], Н.П. Шаповалової [2], Л.В. Прокопчук [3], Л.В. Голоюх [4], М.В. Мірченка [5] та наші власні напрацювання [6]), залишається актуальною і дотепер. Особливо важливим для сучасного українського мовознавства є дослідження повного спектру специфічних мовних засобів вираження категорії порівняння у творах сучасних українських письменників-постмодерністів.

Постановка завдання. Метою нашого дослідження є описати основні функціональні типи категорії порівняння та засоби їх вираження у семантико-синтаксичній структурі простого речення та проаналізувати функціонально-семантичне навантаження порівняльних конструкцій як компонентів складних речень у історичному романі Ю. Винничука «Аптекарь». А також, паралельно описати функційно-стилістичне навантаження порівнянь і порівняльних конструкцій у обраному для дослідження творі.

Твір для аналізу обраний нами не випадково, при дослідженні мови історичної (чи псевдоісторичної) белетристики Ю. Винничука слід враховувати не тільки об'єктивну потребу передати мовний колорит епохи (історію середньовічного Львова), але й суб'єктивну артистичну

настанову на містифікацію і фантазмагоризацію історичного дискурсу [7, с. 30]. Зауважимо, що засоби вираження категорії порівняння у творах Ю. Винничука (окрім наших напрацювань) ще не були об'єктом окремого наукового аналізу. Цим зумовлена актуальність пропонованого дослідження.

Виклад основного матеріалу. У контексті лінгвістичної мовознавці кваліфікують порівняння як вислів, у якому уявлення про зображуваний предмет конкретизоване через зіставлення його з іншим предметом, таким, що містить у собі необхідні для конкретизації уявлення ознаки в більш концентрованому вияві, тобто порівняння – це тропейна фігура, у якій мовне зображення особи, предмета, явища чи дії передано через найхарактерніші ознаки, що органічно властиві іншим [8, с. 19].

У романі «Аптекарь» Ю. Винничук вживає порівняльні конструкції вже з перших сторінок твору, майстерно вплітаючи їх у мовну палітру зображення стародавнього Львова, неодноразово порівнюючи його зі славнозвісною Венецією, наприклад: *У цьому місті, як і у Венеції, стало звичним зустрічати на ринку людей з усіх сторін світу у власному вбранні...* (Винничук, 2016, с. 3)¹; *Тут [у Львові – Р.С.], як і у Венеції, сновигають купці з усієї Європи і Азії...* (Винничук, 2016, с. 247). Письменник зачарований красою міста, що знову ж влучно виражено за допомогою як сполучникових, так і безсполучникових порівнянь: *Хоча Львів – місто-хамелеон. Мінливе і непостійне, як вродлива жінка, яка знає собі ціну* (Винничук, 2016, с. 248). Для відтворення, зображення сутності середньовічного міста і настрою навколишньої природи письменник нерідко використовує декілька порівняльних конструкцій в одному реченні: *Світанок поволі вливався до міста тихими перевулками, мов сліпець, намагаючи зручний шлях, і намагався виштовхати імлу, що затишно вляглася поміж будинками, розкидаючи тут і там, наче тасмні знаки, сизі віхті мряки, а місто вбрало їх і всотувало в себе, мов неситий удав* (Винничук, 2016, с. 250–251) – порівняння *Львова з неситим удавом* мимоволі наштовхує на думку, що місто зжере кожного, хто не зможе пристосуватись до обставин, як неситий удав... жорстоко, але дуже влучно цим порівнянням передано колорит середньовічної Європи.

Порівняльні конструкції є невід'ємним атрибутом авторської мови і при зображенні

¹ Примітка. Тут і далі суб'єкт порівняння умовно позначено підкресленням однією прямою лінією, об'єкт порівняння – жирним шрифтом, основу – курсивом. Якщо котрийсь із зазначених компонентів конструкції словесно не виражений чи не зовсім ясний, то вдаємось до описової характеристики.

внутрішнього настрою середньовічного Львова, у якому свято цінувались язичницькі традиції і свята: ...ось уже незабаром 21 березня – Яре Свято, свято Морани, і *народ кинувся готуватися до цього похмурого свята, як до чогось веселого і світлого*, хоча воно було далеко від світлості (Винничук, 2016, с. 358). Не менш майстерно вплетено порівняння і у мову відьми Вівді, яка займається чаклунством, ворожбою, замовлянням: Палю, палю це сухе ясенове листя! **Як те листя згоріло, не залишивши попелу, бодай так йому серце ся спалило!** Тепло, тепло віск на вогні! **Як ся віск топить, мов тая земля**, що від дощу м'якне, **так і він нехай пріє і мліє...** **Як ся крутить веретено, бодай би його так крутили пестоші його любаски** (Винничук, 2016, с. 294) – у даному уривку маємо в одному реченні навіть подвійне порівняння: **так і він нехай пріє і мліє** – суб'єкт порівняння, **як ся віск топить** – об'єкт порівняння; причому у наведених реченнях суб'єктом і об'єктом порівняння є, як правило, частини складного речення, а основою порівняння – подібність дій, станів, якостей порівнюваних процесів. Або ж: **Як ці жили стискаються й корчаться, так нехай стискається й корчиться серце тієї хвойди, що мого чоловіка приманила** (Винничук, 2016, с. 295); **Як слина ця падає на землю, хай так її обличчя коро-ста обліпить** (Винничук, 2016, с. 296). Проте, якщо в уста відьми Вівді автор вкладає прокльони, примовляння, то для відтворення образу Руги, дочки не менш обізнаного у чаклунських справах ворожбита, автор використовує зовсім інші, позитивні порівняння, за допомогою яких висловлюється єднання з природою, навколишнім світом, своєрідне єднання людини і природи: **Вона [Руга – Р.С.] вже давно помітила дивовижну здатність своєї душі ототожнювати себе з навколишньою природою, зливатися з нею, як зливається найменша комаха, почуватися водночас і лісом, і лугом, і річкою, і травою, і небом над головою, і навіть тією хмаринкою, що повільно зникає вдалині** (Винничук, 2016, с. 292).

При опрацюванні авторської мови роману Ю. Винничука «Аптекарь» ми звернули увагу і на неодноразове вживання порівняльних видільних речень, що не тільки увиразнюють стиль викладу, але й підкреслюють важливість повідомлення: ... **під час биття поклонів нічого святого в голову не полізе. Як от і мені** (Винничук, 2016, с. 341); **А зараз нас кличе моравиця і ще одна відповідь на ще одне питання. Як і вас** (Винничук, 2016, с. 364).

Категорія порівняння у структурі елементарного речення характеризується широким спектром

засобів вираження і моделюється сполучниками-частками як, **мов, мовби, наче, начебто, ніби** і под., серед яких реальну, нейтральну семантику порівняння передає інваріантний сполучник **як**, наприклад: – Чи **ти** вже, **як люди**, не можеш спокійно зайти...? (Винничук, 2016, с. 56); – **Ви теж милуєтеся в шпагах, а не в шаблях, як більшість шляхти?** (Винничук, 2016, с. 84). Інші сполучники, поряд з порівняльною, передають особливу модальність ірреальності, неповної достовірності, непевності, сумнівності, наприклад: Руга зі зціпленими кулаками стояла над листом і **мовби гіпнотизувала** його (Винничук, 2016, с. 431); ...круки і кажани над головами **наче оскаженіли**, підлітали мало не до самих очей і з криком шугали знову у небо... (Винничук, 2016, с. 160); ...вона [Юліана – Р.С.] **ніби відчувала** задоволення, щось краючи, тнучи, зашиваючи (Винничук, 2016, с. 333). Більш прихованою категорія порівняння стає за інших формальних показників, серед яких у романі «Аптекарь» спостерігається орудний відмінок із порівняльною семантикою, наприклад: ...і очищений **ранок** *онаде* білим **туманом** на місто (Винничук, 2016, с. 322).

У граматичній структурі речення (простого, складного, елементарного, неелементарного) категорія порівняння поєднується з іншими категоріями як на семантико-синтаксичному, так і на формально-синтаксичному рівні. Засобами вираження категорії порівняння у формально-граматичній структурі речення насамперед виступають порівняння-підмети, формальними показниками яких є модально-порівняльні частки, наприклад: **Отож він [Альберт Віроземський – Р.С.] викрав печатку в настоятеля і виготовив папір, що начебто він священник ордену...** (Винничук, 2016, с. 89). У семантико-синтаксичній структурі речення такі порівняння класифікуються як порівняльні субстанціональні синтаксеми. Набагато більш поширеними засобами вираження категорії порівняння є присудки різних структурних типів, як прості, так і складені та складні, наприклад: **І весь час від тієї хвилини, коли мене [Ругу – Р.С.] було помилувано, я мовби живу** іншим, другим життям... (Винничук, 2016, с. 397) – простий присудок; **Квіти були мовби його [Каспера – Р.С.] перепусткою** у світ людей зі світу лихих богів... (Винничук, 2016, с. 155); **Інколи очі Юліани були, як замерзлі озера,** (Винничук, 2016, с. 344) – у даному реченні відокремлення частини присудка комою є неправомірним, оскільки становить одне поняття, а дієслово **були** є допоміжним; **Вона [Руга – Р.С.] почувалася наче імла**, що колишеться між двома берегами безодні... (Винничук, 2016, с. 63); **Кожен з нас мовби замкнений** у невидимій клітці (Винничук,

2016, с. 347) – складені присудки з модально-порівняльними частками, причому спостерігаємо, що іменна частина виражена як іменником у називному, так і орудному відмінках, або ж і дієприкметником. У семантико-синтаксичній структурі речення такі порівняння є предикатами дії, стану чи процесу.

Найбільш численною групою порівнянь у романі Ю. Винничука «Аптекарь» у структурі простого речення є порівняння, непоширені та поширені, у функції обставини способу дії або ж міри й ступеня. Найтиповішими засобами вираження порівнянь у функції обставини способу дії є:

1) іменники в називному відмінку з порівняльними сполучниками: ...і лише їхні [чеберяйчиків – Р.С.] **очі зблискують, як роса**, ... (Винничук, 2016, с. 40); ...**єпископ** від хвилювання закашлявся, **надувся, як индик**, почервонів... (Винничук, 2016, с. 170); ...а при цьому [козарики – Р.С.] щось **пищали, мов курчата**... (Винничук, 2016, с. 40); ...**місто**...**ховалося під дахами, наче равлик**, у свою **шкартупку**,... (Винничук, 2016, с. 29) – непоширені порівняння; ...**туман** повільно і лагідно плинув од ріки, пеленав дерева і **припадав до вікон, як великий кудлатий пес**,... (Винничук, 2016, с. 214); ...**небо ширяло над головою, мов чорний птах**,... (Винничук, 2016, с. 228) і под. – поширені порівняння. У семантико-синтаксичній структурі речення такі порівняння функціонують як складні, семантично неелементарні синтаксеми у позиції детермінантних членів речення, є семантичними варіантами субстанціальних синтаксем, якнайповніше виступають носіями порівняльного змісту підрядних порівняльних речень, від яких вони утворені в результаті трансформації, згортання формально-синтаксичної структури складного речення і структурної конденсації підрядної частини до члена речення;

2) іменники в непрямих відмінках з порівняльними сполучниками і прийменниками: **Рута, як у сні, поскладала свої речі**, і вони разом пішли до аптеки (Винничук, 2016, с. 396); ...і **пальці її** [Марієтти – Р.С.] **сплелися, мов до молитви** (Винничук, 2016, с. 331) – порівняльні часові, цільові синтаксеми;

3) прислівники з порівняльними сполучниками: **мені було важко ходити на милицях і брати участь у битвах, як і раніше**, не маючи змоги на хуткий маневр.. (Винничук, 2016, с. 19); ...**хтось мовби знову кашлянув** (Винничук, 2016, с. 237); – То ніби так, а **ніби трішки не так**, – сказав Зиморович (Винничук, 2016, с. 343) – адвербіальні порівняльні синтаксеми;

4) відокремлені дієприкметники, дієприслівники і дієприслівникові звороти: ...і **гілки, мов**

обпечені, відсмикувалися назад... (Винничук, 2016, с. 41); ...**він** [Лукаш – Р.С.], **мовби здогадавшись, що розмовляє з холодним сфінксом, замовк** (Винничук, 2016, с. 384-385); ... [Ян – Р.С.] припав спиною до стіни і **водив шаблею в різні боки, мовби креслячи магічне кредяне коло** (Винничук, 2016, с. 379) – порівняльні причинові, цільові синтаксеми;

зрідка у творі використовуються і безсполучникові порівняння, виражені прислівниковою структурою з **по-**, які можуть вживатися і як уточнюючі члени речення: ...[доктор Домінік Геліас – Р.С.] намагався не горбитися, ступаючи м'яко, **по-котячому**,... (Винничук, 2016, с. 80); Якось я на Ринку забалакав з перекупкою **по-іспанськи**... (Винничук, 2016, с. 247).

Не менш поширеною групою порівняльних конструкцій у романі «Аптекарь» є порівняння у функції обставини міри й ступеня, виражені відокремленими порівняннями, непоширеними і поширеними, з порівняльними сполучниками **ніж, аніж, як, мов, немов, мовби, наче**. У порівняльних зворотах із сполучником **ніж (аніж)** граматичне значення порівняння створюється за допомогою морфологічно вираженої форми ступеня порівняння прикметника або прислівника і залежної частини, вираженої іменником або прислівником в поєднанні з порівняльним сполучником. У таких конструкціях, на відміну від порівняльних зворотів зі сполучником **як**, наявне не тільки порівняння, а й протиставлення: **Плавба річкою та ще й проти течії була повільнішою, ніж у морі**, зате тут не шаленіли вітри... (Винничук, 2016, с. 246); **А прянощі приносили куди більший виторг, аніж самі ліки**, бо коштували дорого, **як і афродізіяки**, ... (Винничук, 2016, с. 50); ...**тут освітлення було значно яскравіше, аніж унизу** (Винничук, 2016, с. 308); **Вуста Лоренцо були червоні, мов мак** (Винничук, 2016, с. 291); Та коли їх [жінок – Р.С.] чекає коханець, **стають вони безстрашними, мов тигриці**,... (Винничук, 2016, с. 318); **Дерева обабіч стежки гоїдалися і голосно скрипіли, наче рухомі скелети** (Винничук, 2016, с. 41). За нашими спостереженнями засобами вираження зазначеної групи порівнянь є найчастіше іменники в називному і непрямих відмінках, зрідка прислівники у поєднанні з порівняльними сполучниками. Відповідно у семантико-синтаксичній структурі речення такі порівняння класифікуються як вторинні порівняльні субстанціональні синтаксеми або ж адвербіальні локативні (у наведеному прикладі).

Категорія порівняння у романі Ю. Винничука «Аптекарь» виражається й іншими видами порівнянь і порівняльних конструкцій. Наприклад,

у формально-граматичній класифікації це т. зв. порівняння-означення та порівняння-прикладки, у семантико-синтаксичній структурі реченні – це порівняльні атрибутивні й апозитивні синтаксеми. Найчастіше порівняння-означення виражаються порівняльним сполучниковим зворотом з порівняльними сполучниками **як, мов, немов, наче, неначе, ніби** і под., при цьому найтиповішою функцією порівняльного звороту є функція уточнюючого означення з відтінком міри й ступеня ознаки, вираженої уточнюваним означенням. Найбільш типовим засобом їх вираження в сучасній українській мові виступають іменники в називному відмінку, наприклад: ...він [Айзек – Р.С.] вдарив себе у *широкі, як бубен, груди* (Винничук, 2016, с. 141); ...він [Аптекарь – Р.С.] блукав у якихось незвіданих просторах... попід *мовчазним, як домовина, небом* (Винничук, 2016, с. 249); ...рука її [Юліани – Р.С.] була завше *зимна, мов нежива* (Винничук, 2016, с. 334); Руту вразило його [батька – Р.С.] *вишовкле і сухе, мов лист, обличчя*... (Винничук, 2016, с. 30).

Щодо порівнянь-прикладок (т.зв. апозитивних синтаксем), то у романі «Аптекарь» вони рідковживані, але спостерігаються, як у безсполучниковій, так і сполучниковій уточнюючій формі, наприклад: Паліїв та чарівниць спалювали, як інколи й винних у мужолозтві, *жінок-злодюжок* і чужоліжниць... (Винничук, 2016, с. 88); ...*війна, як і жінка, – не прощає зради* (Винничук, 2016, с. 357); ...*Мартин, як і я, теж зостався сиротою* (Винничук, 2016, с. 21).

Зрідка модально-порівняльні частки у мові твору вживаються при другорядних членах речення, наприклад додатках, надаючи їм прихованого, ірреального, порівняльного змісту (т. зв. об'єктні порівняльні синтаксеми), наприклад: ...вона [Рита – Р.С.] домовлялася з капітаном *ніби-то про бочку* рому (Винничук, 2016, с. 431); *Начебто нічого* важливого він і не сказав... (Винничук, 2016, с. 238).

Аналізуючи порівняння у романі «Аптекарь», ми спостерегли навіть вживання порівняльного сполучника **яко**, характерного для текстів старослов'янської мови, варіантного сполучнику **як**: ...*і буду тримати перед Господом Богом відвіт на Страшному суді, яко остатний з остатних, яко упосліджений* з упосліджених (Винничук, 2016, с. 99).

При дослідженні порівнянь, зокрема складних порівняльних конструкцій, ми звернули увагу на часте їх вживання як компонентів складних речень у функції підрядної частини, а також зауважили вживання порівняльного сполучника **гейби**, який використовується, як правило, у розмовній діалектній мові, поряд із зазначеними широкожива-

ними порівняльними сполучниками, наприклад: Зиморович відкашлявся, надпив води і виголосив *таким тоном, гейби промовляв з амвону*... (Винничук, 2016, с. 162) – підрядне порівняльне означальне; За плечима у підмайстра *щось заскавувало і заячало, гейби сто котів нараз скрутилося в одному клубку*... (Винничук, 2016, с. 161) – підрядне порівняльне обставинне способу дії; – Ади яка *сидить [Рута – Р.С.] поважна! Гейби пані графиня!* – видільне порівняльне речення у функції підрядного обставинного міри й ступеня.

З функціонально-семантичного погляду підрядні порівняльні речення можуть бути теж реальними та ірреальними порівняннями. Засобом зв'язку підрядних порівняльних речень реального порівняння з головним реченням виступає сполучне слово **як** та сполучник **як**, який ще називають реально-порівняльним [1, с. 7] або сполучником вірогідного порівняння [10, с. 578] та сполучникові єдності **так... як, так само... як, подібно до того... як (подібно... як)**. Функцію засобів зв'язку в підрядних реченнях ірреального порівняння виконують ірреально-порівняльні сполучники **мовби, немовби, начеб, неначеб, начебто, ніби, нібито, мовбито, немовто** та сполучникові єдності **так... мовби, так... ніби** і под., основне призначення яких – створення невірогідного порівняння, наприклад: підрядні присудкові: *Народ у нас забобонний, як, зрештою, і багато де* (Винничук, 2016, с. 161); підрядні обставинні способу дії: *Село... не хоче з'являтися перед очима, зрештою, так само, як і сама дорога*, що веде до нього... (Винничук, 2016, с. 65); ...*велетенські сосни* обабіч гористого шляху *вітали нас, наче вартові до пекла*, ... (Винничук, 2016, с. 21); підрядні обставинні міри й ступеня: *Присутність собаки заспокоювала значно краще, ніж варта на дверях* (Винничук, 2016, с. 402); ...*вони [листочки – Р.С.] виявилися гладенькі і теплі, мовби хтось їх підігрів*, ... (Винничук, 2016, с. 39); підрядні обставинні причини: *вона [Рута – Р.С.] сахається його [Каспера – Р.С.] рук, мовби вони були навіки скривавлені* (Винничук, 2016, с. 323); *Ледь розплющивши очі, вона [Юліанна – Р.С.] відчула неясну тривогу, мовби щось повинно було статися*, ... (Винничук, 2016, с. 382); підрядні обставинні мети: *Міхаель... зірвав зі стіни шаблю та замахав нею безладно, мовби даючи зрозуміти, що так просто не скориться* (Винничук, 2016, с. 377); підрядні означальні: ...*всюди підстерігали розбійники та різні волоцюги і пройдисвіти, які тільки й чекали на такого, як я [Лукаш – Р.С.] мандрівця* (Винничук, 2016, с. 8); ...*коні уже вибивалися зі сил і ледве тягли воза. Було таке враження, ніби віз доро-*

гою важчав та важчав (Винничук, 2016, с. 160); підрядні порівняльні додаткові: Бо я [сміттяр – Р.С.], знаєте, господарський хлоп. *Я завше знайду щось, що це може послужити такому, як я* (Винничук, 2016, с. 195); Петруньо підсів до своїх колег, *таких самих, як він сміттярів*,... (Винничук, 2016, с. 236).

Висновки. Отже, у тексті роману «Аптекарь» Ю. Винничук використовує численні порівняння різних функційних і структурних типів. Порівняльні конструкції репрезентують широкий діапазон зіставлюваних понять і демонструють оцінне та характерологічне значення. Використовуючи різні за семантикою і структурою порівняльні одиниці як один із засобів вираження авторської модальності, автор яскраво відтворює події, зображує предмети і явища. Засобами вираження категорії порівняння є як

безсполучникові порівняння, так і сполучникові реальні та ірреальні порівняльні конструкції у функції головних і другорядних членів речення у формально-граматичній структурі речення (порівняльні синтаксеми різних функційних типів у семантико-синтаксичній структурі речення). У граматичній структурі речень аналізованого твору порівняльні конструкції широко вживаються і як предикативні компоненти складнопідрядних речень. Насамперед, порівняльні конструкції дають змогу окреслити колорит епохи середньовічного Львова, характери персонажів, вони лежать в основі багатьох описів (портрети героїв, описи природи тощо). Перспективу подальших наукових пошуків з окресленої проблеми вбачаємо у дослідженні порівняльних конструкцій у текстах інших функційних та індивідуальних стилів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Заборна М.С. Складнопідрядні порівняльні речення в сучасній українській мові: Автореф. дис.... канд. філол. наук: 10.02.01. Харк. держ. пед. ун-т ім. Г.С. Сковороди. Харків, 1997. 18 с.
2. Шаповалова Н.П. Функціонально-семантичний статус порівняльних конструкцій у сучасній українській мові: Автореф. дис.... канд. філол. наук: 10.02.01. Дніпропетровський держ. ун-т. Дніпропетровськ, 1998. 16 с.
3. Прокопчук Л.В. Категорія порівняння та її вираження в структурі простого речення: Дис....канд. філол. наук: 10.02.01. Вінниця, 2000. 197 с.
4. Голоюх Л.В. Порівняння як структурно-стилістичний компонент художнього тексту (на матеріалі сучасної історичної прози): Автореф. дис... канд. філол. наук: 10.02.01. НАН України. Ін-т укр. мови. К., 1996. 20 с.
5. Мірченко М.В. Структура синтаксичних категорій: Монографія. Луцьк: Ред.-вид. відділ «Вежа» Волин. держ.ун-ту ім. Лесі Українки., 2001. 340 с.
6. Рошко С. М. Формально-граматична та функціонально-семантична структура порівняльних синтаксем і підрядних речень у сучасній українській мові: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: спец. 10.02.01 «Українська мова». Ужгород. нац. ун-т. Ужгород, 2001. 21 с.
7. Ціхоцький Іван, Боровська Ілона. Старолівська белетристика Юрія Винничука: авторська концепція мовного історизму (на матеріалі роману «Аптекарь»). Вісник Львівського університету. Серія філологічна. Випуск 68.2018. С. 30–47.
8. Донік О.М. Функційно-стилістичне навантаження порівняльних конструкцій у творах Надійки Гербіш. *Science and Education a New Dimension. Philology*, VI (43), Issue: 150, 2018.
9. Винничук Ю.П. Аптекарь: роман. Харків: Фоліо, 2016. 443 с.
10. Слинко І.І., Гуйванюк Н.В., Кобилянська М.Ф. Синтаксис сучасної української мови: Проблемні питання: Навч. посібник. К.: Вища школа, 1994. 670 с.